

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיטר

גליון מס' 239

מסכת מנחות ע"ו-פ"ב

בס"ד, כ"ו כסלו תשס"ד

השבוע בגליון

- ◆ הנודר לצום ארבעים יום הכוללים תענית ציבור
- ◆ תענית ארבעים יום - צער ללא הפסקה
- ◆ אשה שנדרה לעלות על קברי צדיקים
- ◆ אברהם אבינו - הכהן הגדול הראשון
- ◆ "הר המוריה" על שום מה
- ◆ כהן גדול בלי שמונה בגדים?

- ◆ כיבוי האש שעל גבי המזבח - האיסור והמצווה
- ◆ שאלה אחת בעלת שתי קצוות
- ◆ דינם של הכהנים שיקומו בתחיית המתים
- ◆ "כל העומד לזרוק כזרוק דמי" - הכלל, פשרו והנלמד ממנו
- ◆ שערות העומדות להגזז, חוצצות?
- ◆ ההבדל בין "העומד להזרק" ל"עומד להקצץ"
- ◆ מתנות לאבינונים מכספי מעשר
- ◆ מתנות עניים, כדי לשמחם בלבד?

דבר העורך

פסיעות חיים

רגבים חומים-שחורים, שלפני מספר שעות נחפרו מבטן האדמה, שבו אל מקומם באי סדר, כדי לגונן ולכסות על הנפטרת המנוחה, עדי יבוא גואל.

מרת נתניה אלטשולר עליה השלום.

היא נפטרה באמצע. כמו שעון מעורר שהתקלקל בעיצומו של צלצול, קירטע מעט ודמם. בחייה הקצרים הספיקה לעשות כל כך הרבה, עד שאין אותה יכול לשער את ההפסד הגדול מנשוא. מבעד החלל הגדול שהותירה אחריה, מביטים עינים רבות, ממקומות שונים כל כך, של אנשים רבים כל כך, שנעזרו בה פעמים רבות כל כך.

הרה"ג ר' משה קובלסקי שליט"א מנסה לגייס את מיטב התיאורים והמילים, בקינתו על הנפטרת. "אנשים חולכים למכולת, חולכים לבית כנסת, ורואים את עצמם. היא ראתה כל הזמן משהוא אחר, את הסובבים אותה, לא את עצמה. היא שמה לב לדברים שמישהוא אחר לא שם לב אליהם בכלל, לאנשים שבורים שאף אחד לא הבחין בכלל שהם שבורים. אני בטוח, שאנשים רבים ישאבו חיוק מתיאור דמותה.

הנה, למשל. שבת אחת גבאי בית הכנסת בגבעת שמואל הכריז, כי ילדים שנפצעו בפיגוע, והתייתמו מאמם, מאושפזים בבית החולים תל השומר. שמעו. כולם שמעו. באותה שבת, היא ובני משפחתה התייצבו בבית החולים, ערכו הכרות חמה עם הילדים ההמומים, ועם האב האלמן והדואב, ומאותו רגע, ביתם של בני משפחת אלטשולר הפך לביתם החם והנעים של בני אותה משפחה.

כך, פשוט. אם משהוא צריך עזרה, היא היתה שם. אני יכול להגדיר שהיה לה "ראדר" שבעזרתו היא הצליחה לחשוף את האנשים זקוקים לסיוע, למרות שהם ניסו להסתיר זאת. היא גילתה, סייעה במאור פנים ובשמחה שאין דומה לה, תוך שמירה קפדנית על כבודם של הנעורים בה. כל מאווייה, אגשותיה ורצונותיה כוונו לעבר הזולת. אני אומר לך, לא רואים דבר כזה".

כל כך הרבה עשתה, והיא, מעולם לא סיפרה

דף עד/ב המתנדב יין מביאו ומזלפו על גבי אישים

כיבוי האש שעל גבי המזבח - האיסור והמצווה

בסוגייתנו אנו חוזרים ושונים את דברי שמואל (זבחים צא/ב), כי אדם שנדב יין לנסכים לבית המקדש, מזלפו על גבי ה"אישים", היינו, על האש שעל המזבח. בגמרא (שם) מבואר, כי אף על פי שיתכן שטיפות היין עלולות לגרום לכיבוי האש במקום שבו הוא מטפטף אותן, והרי אמרה תורה (ויקרא ו/ו) "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", מותר הדבר לדעת רבי שמעון הסובר, כי "דבר שאינו מתכוון - מותר". אולם, לשיטת רבי יהודה החולק וסובר ש"דבר שאינו מתכוון אסור", אין לזלף את היין על גבי האישים. בעבר (גליון 224) עסקנו בסוגיה זו בנוגע לעשיית דבר ללא כוונה, הפעם נתמקד בעצם היתרו של שמואל לזלף את היין על האש.

להיכן פרח המצווה? בעל ה"חלקת יואב" חיבר "קונטרס קבא דקשייתא" ובו הוא פרסם מאה ושלש [כמניין "קבא"] קושיות עצומות בכל חלקי התורה, כדי להגביר את הפילפולא דאורייתא בין הלומדים. אחת משאלותיו היא, כי מלבד מצוות לא תעשה, "לא תכבה", שלא לכבות את האש שעל המזבח, קיימת גם מצוות עשה (ויקרא ו/ו) "אש תמיד תוקד על המזבח". מעתה יש להבין, אמנם לדעת רבי שמעון, העושה "דבר שאינו מתכוון", אינו חייב, אך היתר זה לא נאמר כי אם לגבי איסורים, שבאופן שאינו מתכוון, אינו נחשב כמי שעשה את האיסור מאחר שעשייתו אינה מתייחסת אליו. אולם, אין בכוחו של היתר זה להציל אדם מאי עשיית מצוות עשה, שכן, התורה ציוותה עליו לעשותה, ובפועל לא עשה. אם כן, מאחר שמצוות עשה היא שהאש שעל המזבח תדלק, כיצד רשאי זה לבטלה.

ההבדל בין האיסור לבין המצווה: הגאון רבי שמעון משה דיסקין זצ"ל מתייחס לשאלה זו בספרו "משאת המלך" (פרשת צו) ומיישב זאת באופן נפלא. יש להבדיל בין האיסור לכבות את האש, לבין המצווה להדליק את האש. מצוות עשה "אש תמיד תוקד", אינה מתבטלת אלא בכיבויה המוחלט של המערכה אשר על המזבח, אך הקטנת האש אין בה משום ביטול עשה, שהלא האש קיימת. אולם, הממעיט את השלהבת והמקטינה יעבור על "לא תכבה", שכן, הוא מכבה חלק מן האש. מעתה, המזלף יין על גבי האישים אינו עובר על מצוות עשה כלל, וכל החשש הוא מפני מצוות לא תעשה ועל כך מועיל היתר של "דבר שאינו מתכוון מותר".

דף עח/א כהן גדול המתקרב לעבודה צריך שתי עשרות

שאלה אחת בעלת שתי קצוות

כהן אשר זכה להתחיל לעבוד בבית המקדש, מקריב לראשונה "מנחת חינוך" המחנכתו לתפקידו הקדוש, שהיא מנחה ייחודית השונה משאר המנחות בכך שעל הכהן להקריבה בידי. לדעת הרמב"ם (הל' כלי המקדש פ"ה הל' ט"ז), הקרבת מנחת חינוך זו

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' עקיבא גור (גרשטנקורן) ז"ל

ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע כ"ז כסלו תשנ"ט ת.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה הנכבדה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר מנשה לורנצי ז"ל
ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע א' טבת תשנ"ז
ת.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בני ידידו הר"ר יוסף יהודה
לורנצי ומשפ' שיחיו - רמת גן

לעילוי נשמת

הילד ערן יוסף קריאל ז"ל
ב"ר אפרים שלמה שיבלחטי"א נלב"ע כ"ו כסלו תשמ"ז
ת.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידו הר"ר אפרים קריאל
וזוגי מרת שרה שיחיו - קרית קרייניצי

על כך מאומה. שנים רבות מחייה, היא הקדישה להדרכת משפחות בתחילת חייהן. ללא תמורה. ללא פרסום. שני המניעים הללו, המאצנים בבני האדם ללא הרף ורודים בהם ללא רחם, לא נכללו ביומן החיים שלה. נקי. חלק. לעשות רק מה שצריך.

עקרת בית. כך הגדירה את עצמה. היא לא ראתה כל צורך לספר כי היא מקדישה שתיים עשרה שעות בכל יום, לבניית בתים כשרים בעם ישראל. בעצם, היא לא סיפרה על עצמה מאומה. יש להניח, כי רבים ממעשיה והנהגותיה לא היו נחשפים לאור עולם, אילולי הישענה".

אילולי הישענה. לא היה אי מי ממכריה יודע, כי בעודם מתגוררים בדירה קטנה, הלכה פעם לצרכניה כדי לקנות לחם וביצים וחזרה עם אשה בת ארבעים וחמש. "כשניגשתי לשלם בעמדת הקופאית", סיפרה לבעלה שיבלחטי, "הלחנתי בעיניה העצובות. דבר מה העיק עליה. היא לא מיהרה לספר לי, אך לאחר שהפצירתי בה סיפרה, כי היא גלמודה, רווקה, ללא קרוב ומודע, קרוביה הרחוקים מתנכרים אליה, אין לה מקום מגורים קבוע, כל חפציה ארוזים בשקית ונילון שעמדה מתחת לדלפק, ואחרון אחרון, בבוקר זה הודיעו לה כי היא מפורטרת מעבודתה. אמרתי לה, "סחה בפשטות, כי מרגע זה אני מבקשת ממנה שתראה את ביתי כמקום חם ונעים, והיא מוזמנת לשהות בו כבת משפחה. והנה, היא כאן".

"הייתי אז", נזכר בעלה הר"ר שמחה שיחי, "שימונה נפשות בדירה קטנה, והאורחת השתכנה בסלון, החדר היחיד שהיה פנוי. היא התגוררה אצלנו במשך שלשה שבועות, וקיבלה הרגשה נעימה כל כך מרעייתי המנוחה, עד שבכל יום נמה את שנתה בנעימים עד שעות הבוקר המאוחרות. בסלון הבית, להזכיר. בכל אותה תקופה, אשתי האיצה בי למצוא לה מקום עבודה, עד שהעניינים סודרו לשיעיות רצונה.

אילולי מחלתה, איש לא היה יודע על אהבת התורה העזה שפיתחה בתוכה. במשך מספר חודשים, היתה מרת אלטשולר ע"ה רתוקה למיטת חוליה. תחילה עוד היתה מקדישה את עצמה בשאריה כוחותיה ל... שכנע בנות ישראל שהתפתו לרעות בשדות זרים, לחזור אל עמנו ואל מולדתן. "אני חושבת", סחה לפי תומה, "כי כאשר הן יראו שבאתי אליהן במצב, למרות מחלתן, הן יבינו עד כמה חמורה התנהגותן. אולי שתיים, אולי אפילו אחת מהן תנשט את דרכה, והיה זה שכר".

לאחר מכן, כאשר כוחותיה נטשו אותה, בעלה הר"ר שמחה שיחי, לא סר ממיתתה. לא סר! בשעה רבע לתשע היה ניתן לראותו יושב זקוף בשעור דף היומי הנמסר בבית הכנסת קרליבך בגבעת שמואל, שהוא ממיסדיו, ולומד בשקיקה את הדף היומי בחברת עשרות משתתפי השיעור שנמסר על ידי הרה"ג ר' משה קובלסקי שליט"א.

"אני רוצה להגיד כי משתהוא", אומר אחד ממשתתפי השיעור ועינוי לחות. "איש מאיתנו לא הרהר אפילו לרגע אחד, מה הר"ר שמחה עושה כאן, בשעה שאשתי שוכבת על ערש דווי. כולנו ידענו נאמנה, כי היא פקדה עליו באופן הנחרץ ביותר - שמחה לך ללמוד תורה. אני מבטיחה לך, שאם תלך לשיעור הדף היומי, ארגיש טוב יותר. אני מבטיחה לך.

הולך אדם במדבר, מקלו בידו, השמש קופחת על ראשו. הוא פוסע לעבר יעדו צעד אחרי צעד. לבסוף, לאחר צעידה ארוכה, הוא נעלם מאחורי דינות חול ודמותו אינה מצילה יותר על החול הזהוב. עיניו אינם אל הקרקע, אל משעול הליכתו, וראו כי צעדיו לא נמחו עם העלמו.

מרת אלטשולר עליה השלום נלקחה לבית עולמה, אך היא הטביעה את צעדיה בתחומים רבים ומגוונים, היא הותירה את חותמה על אנשים רבים, שבורים ורצוצים, שהפכו לבני אדם שמחים ומאושרים, ודווקא משום כך, קצרים הם דבריו על פועלה בארץ החיים, דווקא משום כך המאמר הזה נועד להיות קצר, משום שאם היה ארוך - לא היה לו סוף.

אינה מעכבת את שאר עבודותיו של הכהן, והן אינן נפסלות אם לא הקריבה. אולם, בתורת כהנים (פרשת צו פ"ג) כתוב, כי עבודותיו של כהן חדש שלא הקריב מנחת חינוך, פסולות (ראה "משנה למלך" שם ובספר המפתח שם).

דינם של הכהנים שיקומו בתחיית המתים: טרם נעסוק בנידוננו העיקרי, נציין את דברי המלבי"ם (יחזקאל מד/כז) האומר, כי הכהנים שיקומו בתחיית המתים ייחשבו ככהנים חדשים, מאחר שחלה עליהם מחדש חובת עבודתם במקדש. נמצא, שכל כהני העבר, ישוּבו ויקריבו מנחת חינוך. אכן, כותב המלבי"ם, כהנים שעבדו בבית המקדש הראשון קודם חורבנו וזכו לחזות בבניין הבית השני, שבו והקריבו מנחת חינוך, ש"אחר שחרב הבית בינתיים הרי זה כמו שמתחילים בעבודה מחדש" (ועיי' "תורה שלמה" ח"ב, מילואים טו).

ומכאן לשאלה שמהיכן שלא תתפסנה, התשובה תחמוק מידך. גמרתנו מלמדתנו על מקרה נדיר של כהן אשר לא עבד מעולם בבית המקדש, והתמנה ישירות למשרת הכהן הגדול. על כהן זה להביא שתי מנחות חינוך. האחת, מנחת חינוך ככהן הדיוט, וזולתה, מנחת חינוך לכהונה גדולה שמקריב הכהן הגדול בהתמנותו לתפקידו. זאת למודעי, כי ברגע התמנות הכהן הגדול הוא לובש שמונה בגדים, עוד לפני שהתחנך לתפקידו על ידי מנחת חביתין (תוס' יומא יב/ד"ה "כהן גדול משום איבה"). כלומר, ברגע שהוכרז כי הוא הכהן הגדול, הרי הוא כהן גדול ועליו ללבוש שמונה בגדים.

איזו מנחה יקריב הכהן בראשונה: מעתה, לדעת ה"תורת כהנים" יש להבין, כיצד ינהג הכהן הגדול שבו אנו עוסקים, איזו מנחה יקריב לראשונה. אם יבקש להקריב את מנחת הכהן הגדול - אינו רשאי, שכן, עדיין לא הקריב את מנחת החינוך ככהן הדיוט, וכל עבודותיו פסולות. ואם יבחר להקריב לראשונה את מנחת הכהן הדיוט, הרי מנחה זו תחשב כמי שמוקרבת על ידי כהן גדול, שכן, שמונת הבגדים כבר עליו, ונמצא שהחל לשמש בתפקידו ככהן גדול, עוד לפני שהקריב את מנחת החביתין המחנכת את הכהן הגדול...

יקריב את שתיהן בו זמנית: בספר "מקדש דוד" (סי' ל' ס"ק א') מציע מוצא מעניין מן הסבך - יקריב הלה את שתי המנחות כאחת ונמצא מתחנך לכהונת הדיוט ולכהונה גדולה בו זמנית, והכל שריר וקיים... עתה, מעניין להווכח, כי הרמב"ם (שם, הל' י"ז) כתב: "מביא עשירית האיפה... כשאר חינוך כל כהן הדיוט ואחר כך מקריב עשירית האיפה שניה שהיא חינוך כהן גדול". שהרי לדעתו, אי הקרבת מנחות החינוך אינה פוסלת את שאר עבודותיו ואין צורך בפתרון יצירתי עבור כהן זה.

ואילו הגרי"ז מבריסק צ"ל העיר, כי יש מקום לעיין אם דברי ה"תורת כהנים" כוללים את מנחת החינוך של הכהן הגדול. יתכן, כי חינוך הכהן הגדול מצווה היא, אך שלא כמנחת הכהן הדיוט, אי ביצועה אינו פוסל את העבודות שנעשו על ידי הכהן.

מהות תפקידו של הכהן הגדול: מן הראוי לציין, כי מגמרתנו אנו למדים באופן ברור על מהותו של הכהן הגדול. לאחר שנכחנו כי עליו להביא שתי מנחות, ואין די בכך שייחנך היישר לכהונת כהן גדול בלא להחנך לכהן הדיוט, למדנו, כי כהונת הכהן הגדול אינה שונה במהותה מכהונת הדיוט, אלא היא כהונת כהן הדיוט בתוספת מעלת כהן גדול. לפיכך, מאחר שהכהן הגדול משמש בכהונת אחיו בקדושה יתירה, עליו להתמנות לכהן הדיוט, להמנות על קהל הכהנים המשמשים במקדש, ואז אנו להתקדש ולהתעלות (עיי' בס' "באר מרים" עה"ת פר' צו, בשם הגרי"מ פיינשטיין זצ"ל).

דף עט/א כל העומד לזרוק כזרוק דמי

"כל העומד לזרוק כזרוק דמי" - הכלל, פשרו והנלמד ממנו

לומדי הדף היומי מכירים בוודאי ממהלך לימודם במסכתות השונות את הכללים המפורסמים "כל העומד לזרוק - כזרוק דמי" (פסחים ג/א), "כל העומד לגזוז - כגזוז דמי" (כתובות נא/א), "כל העומד לפדות כפדוי דמי" (בבא קמא עז/א), ובקרב נלמד בעזרת ה' גם על "כל העומד לחתוך - כחתוך דמי" (חולין עב/א).

גמרתנו מביאה מחלוקת, מאימתי מתקדשים הנסכים הנלווים לקרבן. יש אומרים כי משעת שחיטת הקרבן, ויש אומרים כי רק משעת זריקת דמו. משכך, אומרת הגמרא, אם "כל העומד להזרק כזרוק דמי", הנכסים מתקדשים כבר משעה שהדם המיועד לזריקה ניתן בכלי השרת, ולא רק משעה שהדם נזרק בפועל, מאחר שהדם שבכלי עומד להזרק על גבי המזבח, יש להחשיבו כמי שכבר נזרק עליו וממילא נסכי הקרבן מתקדשים [לדעת רש"י - ועיי' בפ"י התוס' באופן אחר - ובעלי התוספות].

שערות העומדות להגז, חוצצות? רבינו הגאון רבי משה סופר זצ"ל (שו"ת "חתם סופר" יו"ד סי' קצ"ה) נשאל, מה דינו של שער שבדעת בעליו לגזוזו, אך הוא מנוע מגזיזתו כעת [כגון, מי שמת לו מת]. האם על פי הכלל "כל העומד לקוף כקצוץ דמי", יש להתייחס אליו כמי שנקצץ כבר, וממילא, בעת הטבילה במקווה הוא מהווה חציצה בין המים לבין הבשר. ה"חתם סופר" השיב, כי השיעור אינו חוצץ והטבילה כשרה, זאת, על פי סוד שהניחו בעלי התוספות בפירוש גמרתנו, כפי יבואר להלן.

בעלי התוספות (בבא קמא ע"א ד"ה "כל העומד") מתקשים, הלמאי הגמרא אומרת את הכלל "כל העומד להזרק כזרוק דמי" רק משעה שדם הקרבן ניתן בכלי שרת, הרי אם "כל

פנינים

ה"יולס" אומר, כי בחזרת השי"ץ מקשיבים הכל לתפילת החזן, לבד מאשר בברכת "מודים", שכל אחד מהקהל אומר בעצמו. שכן, כל אחד חייב להודות בעצמו, לא יתכן שאחד יודה בשביל כולם...

דף ע"ב התורה היתה באה

לא להשאיר אוכל למחר

מדוע דוקא בקרבן תודה נצטוונו (ויקרא ז'טו) "ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר"? לפי שאדם שמביא תודה על נס שהתרגש עליו, צריך להתחזק בטחון בהקב"ה. אם מניח הוא אוכל למחר, אות הוא שחושש שמא לא יספק לו הקב"ה כדי צרכו - פגם הוא בקרבנו!... ("מאורה של תורה", ויקרא, ל"א).

דף ע"א אין מוסיפין... יותר משתתג

גם הדייגים אסורים באכילת דגים... בימי רבי יוחנן קאל פייבל, המגיד דוילא, עשו דייגי העיר קנוניה ביניהם והפקיעו את שער הדגים. שלח רבי פייבל לקרוא לדייגים והתירה בהם, כי יכריזו אסור על קניית הדגים, אך הללו עמדו במריים. מיד ציוו להכריז בכל בתי הכנסת: כל אדם ממשאל אסור באכילת דגים בין בשבת ובין בחול עד להודעה חדשה [האזהרה מסי' רמ"ב סעי' ב]. לאחר שבועיים, ראו הדייגים כי כלתה אליהם הרעה, ובאו אל ר' פייבל והתחננו אליו שיבטל את האיסור. אך הוא לא נענה להם, על מנת שלא ישנה המקרה.

ט"ס צאתם אמר להם ר' פייבל:

- כל עוד האיסור בתוקפו, אף עליכם הוא חל, ואתם ובניכם אסורים באכילת דגים... (הזהרו בממון חבירכם, רפ"ו)

דף ע"א והמשתכר לא ישתכר יותר משתות

המחיר האמיתי

מעשה באדם שנכנס לחנותו של רבי אליעזר קיזר, תלמיד ה"תפארת אהרן" ממטרסדורף, ושאל למחיר נעליים. נקב המוכר בסכום, והלה נזדרז לשלם. ראה המוכר שאינו עומד המקח, והחזיר לו סכום מסויים.

לתמינתו הסביר:

הייתי סבור כי תעמוד על המחיר, כמנהגו של עולם, ואז אוריד לך מהמחיר הרשמי, ובבני גמירתי למכור לך במחיר שלאחר ההנחה. ברם אתה לא נהנת כן, ולפיכך עלי להחזיר לך את ההפרש בכדי להיות "דובר אמת בלבבו"... (הזהרו בממון חבירכם, שעב).

דף ע"ב והשאר נאכל לבעלים

יעקב הקריב קרבן תודה

הצורך באכילת לחמי תודה תוך יום ולילה, גורם לכך שבעל הקרבן יזמן סועדים רבים לשולחנו, ויברכותם הלחם יתפרסם הס לאוכלים רבים" - (ספורנו ויקרא ו'ב).

בפרשת ויצא נאמר, כי לאחר שיעקב ניצל מלפני, הוא זבח "זבח בהר, ויקרא לאחיו לאכול לחם" (בראשית לא'גב).

ניתן לומר, כי קרבן זה, קרבן תודה היה. קריאתו לאחיו לאכול לחם, היתה לאכילת לחמי התודה לפרסם הנס ("באר מים", קב-שסד).

דף ע"ב לא קדש הלחם

קידוש הלחם

אם אדם חש שהוא צריך להביא קרבן תודה על הניסים שארעו עמו, אך אינו חש תחושה דומה של הלחם שמקבל יום יום מאיתו יתברך - לא קדש פרנסתו באמונה תמימה... (מאורה של תורה, ויקרא ז'יב).

דף ע"א הנסכים שקדשו בכלי

נסכים בזמן הזה

שאל רבי מאיר אריק זצ"ל את האדמו"ר רבי אברהם מרדכי מגור זצ"ל:

- **מדוע** אמרו חז"ל שהרובה לנסך יין על גבי המזבח, ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין (יומא ע"א), ולא אמרו שיאמר את פסוקי הניסוך בפרשת נסכים, כמו שאמרו "כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת" (מנחות ק"א)?

ענה לו הרבי בפשטות:

- **חז"ל** דרשו זאת מהפסוק "זאת התורה לעולה ולמנחה וכו'" והרי נסכים לא נאמרו שם!

ובהזדמנות אחרת השיב:

- **חז"ל** רצו להשאיר ששהו גם למי שאינו יודע ללמוד, שיוכל להקריב בזמן הזה... ("כמוצא של רב", ויקרא, עט).

העומד להזרק כזרוק", יש להחיל כלל זה על הדם כבר משעת שחיתת הקרבן, עוד בטרם נאגר דמו לתוך הכלי. מבארים בעלי התוספות, כי מאחר שקבלת הדם בכלי היא פעולה ממצוות הקרבת הקרבן שלא ניתן לוותר עליה, הרי שביצוע פעולה זו נחשב כמפסיק בין שחיתת הקרבן לבין זריקת הדם, וממילא, לא ניתן להגדיר את הדם כזרוק כבר מעכשיו, כל עוד חובה לעשות בו פעולה מסוימת. רק משעה שהדם ניתן בכלי ואין כל עכבות המונעות את זריקתו, חל עליו הכלל "כל העומד להזרק כזרוק דמיו".

מעתה, אומר ה"חתם סופר", לאחר שנוכחנו כי הפסק כל שהוא בין המצב הנוכחי שבו נמצא החפץ, לבין המצב שאליו הוא עתיד להגיע, מונע את חלות הכלל "כל העומד להזרק כזרוק", כמו כן, מאחר שבכוונת הטובל להותיר את שערותיו זמן מה ולא לגוזזם מיד כי אם לאחר זמן, לא חל על שערותיו הכלל "כל העומד להקצץ כקצוץ דמיו".

ההבדל בין "העומד להזרק" ל"עומד להקצץ": הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" יו"ד ח"ב סי' פ"ח) דן ארוכה בפסק הלכה זה של ה"חתם סופר", והוא מוכיח מן הרמב"ם כי שני הכללים, "כל העומד להזרק" ו"כל העומד להקצץ" שונים במהותם, ולפיכך, אין ללמוד מדיני האחד לזולתו. שהנה, על ידי הכלל "כל העומד להזרק", אנו מבקשים להתייחס אל דבר שלא נעשה כאילו כבר נעשה, כאילו הדם נזרק על המזבח, למרות שעוד לא אירע כן. לעומת זאת ב"כל העומד להקצץ" אנו מבקשים להתייחס לחלק מסויים כטפל, כמיותר, כמי שאינו, מאחר שבעליו אינו חפץ בו. כלומר, איננו יוצרים מאומה, כי אם מתעלמים מדבר קיים.

מעתה, יתכן, שדווקא לגבי הכלל "כל העומד להזרק", שעל ידו אנו מבקשים לחדש הגדרות שעוד לא באו לידי ביטוי בעולם המעשה, חובה להקפיד שהשלב אשר עדיין לא נעשה בחפץ ואותו אנו מבקשים לייחס לו, יהא ראוי להעשות כבר עתה בחפץ ללא כל עיכובים. אולם, כאשר מבקשים להתעלם ממצב קיים, די בכך שהדבר יתרחש בעתיד [ועיי'ש שלהלכה לא חלק על פסיקת החתם סופר מטעם אחר].

דף פ"א כל דבר שבחובה אין בא אלא מן החולין

מתנות לאביונים מכספי מעשר

הוראה משמעותית ביותר בהלכות צדקה - מקורה במשנתנו. המהרי"ל נזקק להלכה זו בעת שנשאל (שו"ת סי' נ"ו) לגבי מתנות לאביונים בפורים: "אם אדם יוצא מצות מתנה לאביונים במה שנותן להם מעות של מעשר". מקור השאלה בספק האם תקנת חכמים ליתן מתנות עניים בפורים הרי היא תקנה בגדרי מצווה צדקה, שהיא חובה לתת ממון, או שמא עיקרה של תקנה לשמח את לב העניים על ידי ממון.

מתנות עניים, כדי לשמחם בלבד? אם חובת נתינה היא, לא ניתן לפתור חוב ממון אחד על ידי חוב ממון אחר, אלא יש לפרוע את שניהם, כל אחד לחוד. אך אם לב התקנה הוא לשמח את העניים, הרי שמחם, מה לנו באיזה אופן עשה כן, אם על ידי מעות מעשר או על ידי מעות חולין, עיקר שמחם. המהרי"ל מכריע כצד הראשון, שחובת נתינה היא, וממילא יש לקיים את מצוות מתנות עניים מכספי חולין בלבד, שכן, למדנו במשנתנו לגבי הנודב קרבנות, כי **"כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין"**.

אכן, ה"מגן אברהם" (או"ח סי' תרצ"ד ס"ק א') מציין, כי לאור דברי המהרי"ל, הרי שאת שתי המתנות שחובה ליתן לעניים מעיקר הדין, יש לתת מכספי חולין, אך אם בא להוסיף, "מוסיף מכספי מעשר" שהרי מעות אלו כבר אינם בגדר חובה, וכן הביא ה"משנה ברורה" (שם, ס"ק ג'). ועיי' בשו"ת "פני יהושע" ח"א סי' ב').

יסוד זה, שלא ניתן לפתור שני חיובים על ידי מעשה אחד, מוזכר על ידי הפוסקים בהקשרים רבים, אך נתמקד במקרה סבוך במקצת שעליו כתב המהרי"ל (ס"ק ק"ח). **הנודר לצום ביום של תענית ציבור:** ברור לכל, כי אדם המקבל על עצמו להתענות ביום מסויים, ולאחר מכן התברר לו כי ביום זה חלה תענית ציבור, לא יצא ידי חובת נדרו, שהרי ממילא היה חייב לצום, ובנדרו התכוון לקבל על עצמו צום ביום שבו הוא רשאי לאכול.

הנודר לצום ארבעים יום הכוללים תענית ציבור: והנה, מעשה באדם שנדר על עצמו להתענות מבוקר עד ליל במשך ארבעים ימים רצופים, ולאחר מכן התברר לו, כי בתוך ארבעים יום אלו, חל אחד מן הצומות שחובה להתענות בהם. לכאורה, אדם זה צריך לשוב ולהתענות מתחילה את ארבעים ימי הצומות שנדר על עצמו, שהרי "כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין", ולא ניתן לפתור שני חיובים במעשה אחד שאינו יכול להכיל בתוכו אלא חיוב אחד בלבד.

תענית ארבעים יום - צער ללא הפסקה: אולם, המהרי"ל הכריע, כי אין הדבר כן. זאת, מאחר שהמקבל על עצמו להתענות ארבעים יום רצופים, מתכוון לזכך את עצמו על ידי הצער שנגרם לו בשל הצום הממושך, ארבעים יום רצופים. מעתה, יהודי זה עמד בדבריו ולא זו מהם כמלא נימה, שהרי הגיע למצב של צער הבא על ידי תענית

תיקון טעות: בשבוע שעבר נכתב בטעות כי "שתי הלחם אינם באים חמץ". ברם, שתי הלחם באים חמץ, בשונה משאר הקרבנות, והכוונה היתה לחם הפנים.

של ארבעים יום... וכן נפסק להלכה (ישולחן ערוך" או"ח סי' תקס"ח סעי' י"א ועיי"ש ב"מגן אברהם" וב"משנה ברורה").

אשה שנדרה לעלות על קברי צדיקים: על מקרה שונה נשאל המהרי"ל (שם), לגבי אשה שנדרה, כי תלך לבית הקברות ברעגנשפורק כדי להשתטח על קברות הצדיקים. לאחר זמן מה אירע, שהיתה צריכה לנסוע לאותו מקום מפאת צרכיה האישיים, ובהגיעה לשם עלתה על קברות הצדיקים. אך לאחר מכן נקפה לבה, שמא מאחר שאת כל הדרך הארוכה מעירה לקברות הצדיקים לא עשתה כדי להתפלל על הקברות, כי אם לצרכיה, אולי לא עלה לה נדרה, שכן, את החיוב שלה עליה לקיים מתוך כוונה לעשותו ולא באורח אגב.

הטרחא והמאמץ אינם כלולים בנדר: המהרי"ל השיב לה, כי מאחר שנדרה לא כלל את הטרחא ואת המאמץ ואת הנסיעות הכרוכים בהגעתה לקברות הצדיקים, כי אם את עצם התפילה על קברם, הרי יצאה ידי חובתה, וכן נפסק להלכה (שם סעי' י').

דף פב/ב ויעלהו לעולה תחת בנו

אברהם אבינו - הכהן הגדול הראשון

בגמרתנו מבואר, שמקרבן עולה אנו למדים שיש לשחוט את הקרבן על ידי כלי, סכין, שהרי את אילו של יצחק, אשר נזבח תחתיו והיה קרבן עולה, כנאמר (בראשית כב/ג) "ויעלהו לעולה תחת בנו", אברהם אבינו שחט על ידי מאכלת - "ויקח את המאכלת". פרשת עקידת יצחק ידועה לכל, אך מפליא לגלות, כי המפרשים התייחסו לעקידת יצחק כאל שחיטת קרבן לכל דבר ועניין, כפי שיבואר להלן.

"הר המוריה" על שום מה: את ההתייחסות הראשונה לעקידת יצחק כאל קרבן רגיל, אנו מוצאים במדרש (פסיקתא רבתי פרשה מ' ד"ה "דבר אחר בחדש") שכתב, כי אברהם אבינו אמר: "רבו העולמים וכי כשר אני להקריבו? כהן אני?", הלא שם, בנו של נח, אשר היה כהן גדול, הוא הראוי להקריבו. "אמר לו הקדוש ברוך הוא, כשתגיע למקום אני מקדשך ועושה כהן אותך". בתוך כך מבאר המדרש, כי הכתרתו של אברהם לכהן היא אחת הסיבות לכינויו של הר הבית כ"הר המוריה", על שם שבאותו מקום אברהם אבינו המיר את מקומו של שם בכהונה.

אברהם היה "אונן" ומנוע מזריקת דמו של יצחק: היו גם שהתייחסו לדין "אונן". למדנו במשנה (זבחים צ/ב), כי מי שמת לו מת והוא "אונן", אינו רשאי להקריב קרבן. היו שהקשו, כי מאחר שעל ידי שחיטת יצחק אברהם אביו היה הופך ל"אונן", הרי שעקידת יצחק לא היתה יכולה להתבצע על פי כל דיני הקרבת קרבן, וכי כיצד היה אברהם אבינו רשאי לקבל את דמו של יצחק ולזרוק אותו על המזבח.

אולם, בעל ה"אור שמח" זצ"ל (הודפס בירחון "קול תורה" שנה א' סי' י"א) השיב, כי אין כל בסיס לקושיה זו, שהרי אברהם אבינו התמנה לכהן גדול (כמבואר בפרקי דר"א פרק ל"א "וככהן גדול הגיש מנחתו"), וככה, אינו פסול לעבוד בעודו "אונן", שכן, איסור זה נאמר לכהן הדיוט בלבד.

כהן גדול בלי שמונה בגדים? גם לעניין בגדי הכהונה שלא לבש אברהם אבינו היו שהתייחסו, תוך שהזכירו, כי לכאורה, אם אברהם אבינו היה כהן, עבודתו היתה צריכה להיות פסולה, שכן, למדנו (זבחים יז/ב) שכהן ללא בגדים, הרי הוא חסר את מעלת הכהונה. בספר "פרדס יוסף" (בראשית ח"א סי' קי"ד) מביא בהקשר לכך תירוץ מעניין, על פי דברי בעלי התוספות (קידושין לז/ב ד"ה "חוף"), שכתבו, כי רק מי שהצטווה ללבוש בגדי כהונה, פסול לעבודה בהעדרם, לא כן, מי שלא הצטווה ללבושם. לפיכך, אברהם אבינו, שלא הצטווה ללבוש בגדי כהונה, לא נפסל לעבודה עקב אי לבישתם.

קרבנות שבמקום המקדש, דינם כקרבנות המזבח: לא לחינם התייחסו לעקידת יצחק כאל הקרבת קרבן על כל פרטיו ודקדוקיו, שכן, למרות שרבים מדיני הקרבנות נאמרו לגבי קרבנות העולים על מזבח ה' בבית המקדש בלבד, ולא על קרבנות הקרבים ב"במה", מכל מקום, קרבנות שהוקרבו במקום המקדש, דין זהה להם כלקרבנות המזבח, ועקידת יצחק היתה במקום המקדש (ראה בספר "משאת יד" להגריי"ד אילן שליט"א, פ"ר בראשית, שהוכיח כן מסוגיותינו, ועיי"ש בספר זכרון אבן ציון" עמ' תס"ז בשם הגר"מ זמבא זצ"ל).

מאורות הדף היומי
בית מדרש
למגיד שיעור דף היומי סוכטשוב

בשורה לתושבי פסגת זאב
הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה
לייסד שיעור חדש בדף היומי
בביהכ"נ "רשב"י"
רח' הגל פ. זאב מרכז
בין השעות 20:00 - 19:00 בערב
ע"י מגיד השיעור
הרה"ק ר' אליעזר מאיר שליט"א
מרבני בית מדרשו
הציבור מוזמן

לעילוי נשמת
הר"ר **שלמה בירנבוג** ז"ל
ב"ר אלימלך ז"ל נלב"ע כ"ח טבת תשל"ה
ומרת **שושנה ריזל בירנבוג** ע"ה
ב"ר שלמה ז"ל נלב"ע ב' טבת תשנ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
ראש משפחתנו
ר' **יעקב מיץ** ז"ל
ב"ר שלום וזוג' רחל ז"ל
נלב"ע א' בטבת תשס"ב
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **דוד שיינברג** הי"ד
ב"ר משה ז"ל נלב"ע חנוכה תש"ד
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י משפחת בורק שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **משה הלוי יעקובסון** ז"ל
ב"ר משה יהודה נלב"ע א' טבת
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **בריינדל רייזל זקון** ע"ה
בת ר' נחמן נלב"ע א' טבת
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **שפרה בליטנטל** ע"ה
בת הר"ר שכנא דוד ז"ל
נלב"ע כ"ח כסלו תשמ"ב
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י נכדה ידידנו הר"ר **שאל חסדיאל** ומשפ' שיחיו בני ברק